

Hemşirelik öğrencilerinde algılanan sosyal destek ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi

Examining the association between submissive behaviors and perceived social support in nursing students

Yurdanur Dikmen¹, Dilek Yılmaz², Yasemin Yıldırım Usta³

¹Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Sakarya, Türkiye

²Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bursa, Türkiye

³Abant Baysal Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Bolu, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı, hemşirelik bölümü öğrencilerinde sosyal destek ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesidir. **Yöntemler:** Araştırma, tanımlayıcı nitelikte olup, çalışmanın örneklemini Türkiye’de bir kamu üniversitesinde 2014-2015 akademik yılı içinde hemşirelik bölümünde öğrenim gören 520 öğrenci oluşturdu. Araştırma verileri, “Öğrenci Tanıtım Formu”, “Boyun Eğici Davranış Ölçeği (BEDÖ)” ve “Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ)” kullanılarak toplandı. Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde; frekans, yüzde, aritmetik ortalama, Student t testi, Pearson korelasyon analizi ve Tek yönlü varyans analizi kullanıldı.

Bulgular: Araştırmaya dahil olan öğrencilerin yaş ortalaması 22,04±1,31 yıl olup, %67,7’sinin kız, %43,8’inin birinci sınıfta öğrenim gördüğü, %83,7’sinin ise ekonomik desteğe ihtiyacı olduğu belirlendi. Hemşirelik öğrencilerinin ÇBASDÖ toplam puan ortalaması 64,65±14,52 iken, BEDÖ toplam puan ortalaması 36,15±9,63 olarak bulundu. Araştırmadaki kız öğrencilerin ÇBASDÖ toplam puan ortalamaları, erkek öğrencilerin puan ortalamalarından (p<0,05); erkek öğrencilerin BEDÖ puan ortalamaları ise kız öğrencilerin puan ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek bulundu (p<0,05). Öğrencilerin BEDÖ puan ortalamaları ile ÇBASDÖ toplam puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptandı (p<0,05).

Sonuç: Sonuç olarak; hemşirelik öğrencilerinin eğitim yaşantıları boyunca aile ve arkadaş desteklerinin önemli olduğu ve bu desteklerin boyun eğici davranışları etkilediği görüldü.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik öğrencileri, çok boyutlu algılanan sosyal destek, boyun eğici davranışlar

ABSTRACT

Objective: This descriptive study aimed to investigate the association between social support and submissive behavior in nursing students.

Methods: The sample included 520 students studying in the nursing department of a government university in Turkey in the academic year 2014-2015. Data collection was achieved using demographics, the Submissive Behaviour Scale (SBS), and the Multidimensional Perceived Social Support Scale (MDPSSS). For evaluating research data, frequency, percentages, means and standard deviations, Student’s t-test, One way variance analysis, and Pearson correlation analysis were used.

Results: The mean age of the participating students was 22.04±1.31 years, 67.7% were females, 43.8% were in their first year of study, and 83.7% required economic support. The total mean MDPSSS score of the students was 64.65±14.52, and the total mean SBS score was 36.15±9.63. The total mean MDPSSS scores of female students were significantly higher than those of male students (p<0.05); however, the mean SBS scores of male students were significantly higher than those of female students (p<0.05). A significant negative correlation was established between the students’ mean SBS scores and total MDPSSS scores (p<0.05).

Conclusion: In conclusion, the support of family and friends is important throughout the education of student nurses and that the support affected submissive behavior.

Keywords: Nursing students, multidimensional perceived social support, submissive behavior

GİRİŞ

Sosyal destek, bireylerin aile ve arkadaşları ile olan ilişkilerinde problemlerini paylaşabilmesi, çevreyle uyum içinde olabilmesi ve mental sağlığını sürdürebilmesi için temel bir gereksinim olarak kabul edilmektedir (1). Sosyal destek, gereksinim duyan kişiye yardım edebilecek kişilerin sayısı olarak tanımlanmaktadır (2). Sosyal desteğin bireylerin ruhsal sağlığı ile yakından ilişkili olduğu vurgulanmakta ve fiziksel ve emosyonel yönden değişimlerin

hızlı olarak gerçekleştiği gençlik dönemindeki önemi kaçınılmazdır. Özellikle de yeni bir sosyalleşme sürecinde olan üniversite öğrencilerinde önemi bir kat daha artmaktadır (3-5).

Literatürde, sosyal destek kaynaklarının ölçümlerinin bireylerin arkadaş sayısı, yaşanılan bölgedeki örgütlere üyelik, görüşülen bireyler arasında akrabaların oranı gibi sosyal ilişki ağının yapısal yönlerinin ölçütlerinden oluştuğu belirtilmektedir (2, 6).

Üniversite öğrencileri için en önemli sosyal destek kaynakları olarak onların ailesi ve arkadaşları olduğu bilinmektedir. Yeterli düzeyde sosyal destek alan öğrenciler, problemlerini çok büyük boyutlara varmadan çözmekte ve öğrenim yaşantısında daha büyük başarılar elde etmektedirler. Sosyal destek sistemi öğrencilerin birçok sorununun çözümünde, onların ruh sağlıklarının korunmasında ve akademik başarılarının yükseltilmesinde güçlü bir rol oynamaktadır. Bu nedenlerden dolayı üniversite öğrencilerinin sosyal destek düzeylerini belirlemek ve sorunlarının çözümünde destek kaynaklarından nasıl yararlandıklarını belirlemek oldukça önem taşımaktadır (2,7). Literatür incelendiğinde, son yıllarda ülkemizde üniversite öğrencilerinde sosyal destekle ilgili araştırmaların sayıca arttığını görmekteyiz. Yapılan bu araştırmalarda sosyal destek ile farklı değişkenler arasındaki ilişkilere odaklanılmıştır. Bu araştırmalara göre sosyal destek sistemi, psikolojik ve sosyolojik problemlerinin çözümü, bunların önlenmesi ve tedavi edilmesinde, bireyin zorlu durumlara baş edebilmesinde güçlü majör kaynak olarak bildirilmiştir (3, 8-10).

Diğer taraftan, boyun eğici davranış bireyin kendi gereksinimlerini, düşüncelerini, duygularını inkar etmesi, başkalarının kendi haklarını çiğnemesine izin vermesi veya kendi var olan haklarına önem vermemesidir. Yapılan başka bir tanıma göre de boyun eğici davranış; başkalarını incitmeye önem veren, çevresindeki insanları memnun etmeye çalışan, iyiliksever olma eğilimli olan, "evet" demeye eğilimli, hoşlanmadığı durumları ifade etmekte zorlanan, haklarını savunamayan vb. davranışlarla gözlenebilen kişilik özellikleri toplamıdır (11, 12). İnsanlar boyun eğici davranışı, genellikle başkalarından sosyal tehdit algıladıklarında bir savunma olarak da kullanabilmektedirler (13). Bu anlamda boyun eğici davranışın kişinin sosyal destekleri ile de ilişkili olduğu görülmektedir. Boyun eğici davranışlarla ilgili yapılan çalışmalarda genellikle bu davranışların öncelikli olarak depresyon bulgularıyla ve diğer farklı bazı mental bozukluklarla ilişkileri araştırılmıştır (14, 15). Mete ve Çetinkaya (13) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada da boyun eğici davranışın sosyal desteği az, benlik saygısı düşük ve kadın cinsiyetinde olan kişilerde daha fazla görüldüğü belirtilmiştir.

Literatürde; çevreden algılanan sosyal desteğin artmasıyla boyun eğici davranışların azaldığı, sosyal desteğin azalmasıyla da boyun eğici davranışların gelişiminin arttığı bildirilmektedir (14, 15). Bu şekilde sosyal destek yetersizliği boyun eğici davranışların gelişimine olanak verdiğçe, bireylerin yaşadıkları çaresizlikler büyümekte ve boyun eğici davranışlar pekiştirmektedir (15).

Koç ve ark. (17) tarafından yapılan bir çalışmada da, boyun eğici davranışlar kişinin lisans öğrenimi boyunca mesleki kimlik kazanması gereken bilişsel yeterlik, davranışsal beceriler ve duyuşsal özellikler ile sosyal yaşam için gerekli olan işbirliği, paylaşma ve sorumluluk gibi özellikleri edinmesini engellediği için üniversite öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının incelenmesi gerektiğini bildirmiştir. Hemşirelik mesleğinin uzun yıllardır kadın mesleği olarak görülmesi, kültürel değerlerle kız çocuklardan uyumlu davranma, başkalarının gereksinimlerini önde tutma davranışlarının beklenmesi, sosyo-ekonomik durumu çok iyi olmayan

ailelerin çocuklarının tercih ettiği bir meslek olması ve üniversite öğrencilerinde boyun eğici davranışlar ile sosyal destek durumunun yakından ilişkili olması gibi nedenlerden dolayı bu çalışmanın yapılmasına gerek duyulmuştur (13, 16, 18).

Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinde sosyal destek ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultusunda araştırmada aşağıdaki iki soruya cevap arandı:

1. Hemşirelik öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ile boyun eğici davranışları arasında bir ilişki var mıdır?
2. Hemşirelik öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ve boyun eğici davranışları; farklı değişkenler tarafından farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEMLER

Bu çalışma, tanımlayıcı ve analitik nitelikte olup, çalışmanın evrenini Türkiye'de bir kamu üniversitesi Sağlık Yüksekokulu'nda 2014-2015 akademik yılı içinde hemşirelik bölümünde öğrenim gören tüm öğrenciler (567 öğrenci) oluşturdu. Evrenin tamamına ulaşılmaması hedeflenmiş olup, okula araştırmanın yapıldığı tarihlerde devamsızlık ve araştırmaya dahil olmada isteksizlik gibi nedenlerle 520 öğrenciye ulaşıldı. Böylece bu araştırmanın örneklemini 520 öğrenci oluşturmuş olup, yanıt oranı %91,7 olarak bulundu. Soru formu doldurulmadan önce öğrenciler çalışmanın amacı hakkında bilgilendirildi ve çalışmaya katılmada gönüllülük esasını dikkate alındı.

Veri Toplama Araçları

Veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan 12 sorudan oluşan "Öğrenci Tanıtım Formu" ile "Boyun Eğici Davranış Ölçeği (BEDÖ)" ve "Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ)" kullanılarak toplandı.

Öğrenci tanıtım formu: Bu form araştırmacılar tarafından hazırlanarak öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, sınıf düzeyi, ekonomik durum, anne-baba eğitim durumu ve hemşirelik mesleğini sevmeye gibi tanıtıcı özelliklerini içeren sorulardan oluştu.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği: Bu ölçek 1988 yılında Zimmet ve arkadaşları tarafından geliştirilen, Türkiye'de ise 2001 yılında Eker et al. (19) tarafından psikometrik özellikleri sınanmış olan 12 maddelik ÇBASDÖ kişinin sosyal desteği ile ilgili kaynağın yeterliliğini ölçmek için 7 dereceli, likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin arkadaş (6, 7, 9 ve 12. maddeler), aile (3, 4, 8 ve 11. maddeler) ve özel insan (1, 2, 5 ve 10. maddeler) desteğini belirlemek için 4 maddeden oluşan 3 alt boyutu vardır. ÇBASDÖ'nin alt ölçeklerden elde edilebilecek en düşük puan 4, en yüksek puan ise 28'dir. Ölçekten hesaplanan puanın yüksek çıkması algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu belirtmektedir. ÇBASDÖ'nin Cronbach alfa katsayısı 0,80 ile 0,95 arasındadır (14). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa katsayıları 0,87-0,92 arasında bulundu (Tablo 1).

Boyun eğici davranışlar ölçeği: 1984'de Gilbert ve Allan tarafından geliştirilen BEDÖ, depresyonla ilgili var olan boyun eğici sosyal davranışları değerlendirir. Kişinin kendisinin uygulayabileceği bu ölçekte her maddede tanımlanan davranışların bireyi

Tablo 1. ÇBASDÖ-BEDÖ toplam ve alt boyutlarının tanımlayıcı özellikleri

Ölçekler	Madde sayısı	Min-Max.	X±SD	Cronbach's alfa (α)
Aile alt boyutu	4	4-28	22,16±5,51	0,87
Arkadaş alt boyutu	4	4-28	21,78±5,26	0,88
Özel insan alt boyutu	4	4-28	20,19 ±5,18	0,92
ÇBASDÖ total	12	12-84	64,65±14,52	0,90
BEDÖ total	16	16-80	36,15±9,63	0,83

Min-Max: Minimum-maximum; X: ortalama; SD: Standart sapma; ÇBASDÖ: çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği; BEDÖ: boyun eğici davranışlar ölçeği

ne kadar iyi tanımlandığı değerlendirilmektedir. Cevapların, "Hiç tanımlamıyor", "Biraz tanımlıyor", "Oldukça iyi tanımlıyor", "İyi tanımlıyor" ve "Çok iyi tanımlıyor" maddelerine göre yanıtlanması istenmektedir. Seçenekler 1-5 arasında olup, 5'li likert tipi puanlamaya göre değerlendirilir. Ölçeğin Şahin ve Şahin tarafından 1992 yılında Türk kültürüne uyarlama çalışması yapılmış olup; ergenler ve yetişkinler üzerinde uygulanabilir. Ölçeğin iç tutarlılık Cronbach alfa değeri 0,74 olarak hesaplanmıştır. BEDÖ 16 maddeden oluşmakta olup, alınabilecek en düşük puan 16, en yüksek puan ise 80'dir. Elde edilen yüksek puanlar daha fazla boyun eğici davranışın olduğunu gösterir. Ölçeğin test tekrar test güvenilirlik katsayısı 0,84 olarak hesaplanmıştır (20). Bu çalışmada ölçeğin toplam Cronbach alfa katsayısı 0,83 olarak bulundu (Tablo 1).

Araştırma Verilerinin İstatistiksel Değerlendirilmesi

Araştırma amacına uygun olarak toplanan verilerin istatistiksel analizi Statistical Package for the Social Sciences 22,0 (SPSS, IBM Corp.; Armonk, NY, ABD) istatistik paket programında yapıldı. Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde; frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma ve Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Öncelikle verilere normal dağılıma uygunluk testi yapıldı (Kolmogorov Smirnov testi: 2,098, $p>0,05$), verilerin normal dağılım gösterdiği belirlendiği için gruplar arası karşılaştırmasında Student t testi, Tek yönlü varyans analizi ve değişkenler arasındaki var olan ilişkiyi incelemek için Pearson korelasyon analizi hesaplandı.

Araştırma Etiği

Bu araştırma, Helsinki Deklerasyonu prensiplerine uygun olarak yapıldı. Çalışmanın yapılabilmesi için öncelikle ilgili kurumun araştırma komisyonundan (2015-46294 sayılı), öğrencilerden ise araştırma ve veri toplama araçları hakkında uygulama öncesi bilgilendirilerek sözlü onam alındı.

BULGULAR

Bu çalışmada örneklem gurubu için veri toplama amacıyla kullanılan BEDÖ'nin madde toplam korelasyon katsayıları 0,41 ile 0,62 arasında değişmekte olup, toplam Cronbach alfa kat sayısı ise 0,83 idi. ÇBASDÖ'nin madde toplam korelasyon katsayıları 0,53 ile 0,73 arasında değişmekte olup, toplam Cronbach alfa katsayısı 0,90 olarak saptandı. Ayrıca ÇBASDÖ'nin alt gruplarının Cronbach alfa katsayısı, 0,87 (aile), 0,88 (arkadaş), 0,92 (özel insan) olarak bulundu (Tablo 1).

Araştırmaya katılan öğrencilerin %67,7'sinin (n=352) kız olduğu, %43,8'inin (n=228) birinci sınıfta, %21,5'inin (n=112) ikinci sınıfta, %16,8'inin (n=87) üçüncü sınıfta, %17,9'unun (n=93) ise dördüncü sınıfta öğrenim gördüğü belirlenmiştir. Öğrencilerin yaş ortalamasının 22,04±1,31 olduğu, %83,7'sinin ise ekonomik olarak desteğe ihtiyacı olduğu saptandı. Öğrencilerin ailesel özellikleri incelendiğinde ise %62,7'sinin annesinin, %56,5'inin de babasının ilköğretim mezunu; %85,2'sinin annesinin çalışmadığı, %25,3'ünün ise babasının serbest meslek sahibi olduğu belirlendi. Çalışmada öğrencilerin %41,6'si kendi isteği ile hemşirelik mesleğini seçtiğini; %45'i halen hemşirelik mesleğinde olmaktan mutlu olduğunu belirtti.

Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin ÇBASDÖ'ü puan ortalaması 64,65±14,52 olarak bulundu. Sosyal desteğin kaynağına yönelik alt gruplardan elde edilen puan dağılımları incelendiğinde, aile 22,16±5,51, arkadaş 21,78±5,26 ve özel insan 20,19±5,18 olduğu saptandı. Sosyal desteğin kaynağına yönelik elde edilen en yüksek ortalama ise aile desteği alt ölçeğine (22,16±5,51) ait olduğu gözlemlendi (Tablo 1). Araştırmada birinci alt amaç için kullanılan analiz sonuçları aşağıda sırasıyla verildi.

ÇBASDÖ Toplam ve Alt Boyut Puan Ortalamaları Bulguları

Çalışmamızda kız öğrencilerin ÇBASDÖ toplam ve tüm alt boyut puan ortalamaları, erkek öğrencilerden elde edilen puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek bulundu ($p<0,05$). Öğrencilerin sınıflarına göre algılamış oldukları sosyal destek puan ortalamaları kıyaslandığında, algılanan sosyal destek puanı birinci sınıf öğrencilerinde en yüksek olarak bulunmuştur ($p=0,020$). Birinci sınıf öğrencilerinin aile desteği alt ölçek puan ortalaması 1 en yüksek, dördüncü sınıf öğrencilerinin en düşük ($p=0,037$) olduğu ve arkadaş desteği puanının sınıf düzeyi arttıkça yükseldiği gözlemlendi (Tablo 2).

Yaptığımız bu çalışma sonucunda; sosyal destek ölçeğinin toplamı ($p=0,905$) ve aile ($p=0,375$), arkadaş ($p=0,671$), özel insan desteği ($p=0,112$) alt boyutlarına göre öğrencilerin yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadı.

Ekonomik açıdan burs/desteğe ihtiyacı olan öğrencilerin burs/desteğe ihtiyacı olmayan öğrencilere göre toplam sosyal destek ($p=0,012$) ve arkadaş alt ölçek puanları düşük olarak belirlendi ($p=0,014$) (Tablo 2).

Yaptığımız çalışmada anne eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin algıladıkları sosyal destek puanı en yüksek bulunurken ($67,8±11,3$), gruplar arasında önemli bir fark yoktu ($p=0,232$). Ayrıca, annelerin eğitim düzeyi ile öğrencilerin arkadaş desteği alt ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark saptandı ($p=0,037$). Baba eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin algıladıkları sosyal destek puanı tüm alt ölçekler arasında en yüksek olmakla birlikte ($68,8±14,0$), istatistiksel olarak önemli bulunmadı. Anneleri çalışan öğrencilerin algıladıkları sosyal destek puanı ($68,9±10,4$) ve tüm alt ölçeklerden puanları yüksek bulundu fakat bu farklılık istatistik olarak önemli değildi.

BEDÖ Puan Ortalamaları Bulguları

Bu çalışmada öğrencilerin boyun eğici davranış puan ortalamaları en düşük 16, en yüksek 74 olarak bulunmuş olup, toplam puan ortalaması 36,15±9,63 olarak belirlendi. Bu sonuçlardan öğrenci-

Tablo 2. Öğrencilerin bazı tanıtıcı özelliklerine göre ÇBASDÖ toplam ve alt boyut puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Aile desteği X±SD	Arkadaş desteği X±SD	Özel insan desteği X±SD	Total X±SD
Kız	24,59±4,65	20,37±7,02	21,67±7,62	66,13±14,06
Erkek	20,12±6,74	18,40±6,08	16,21±7,06	56,36±16,01
İstatistiksel değer ¹	p=0,013<0,05	p=0,021<0,05	p=0,038<0,05	p=0,011<0,05
Sınıf düzeyi				
1. sınıf	25,81±5,01	21,45±4,38	21,29± 6,80	68,1±12,36
2. sınıf	23,75±4,74	22,82±4,73	22,39±6,41	67,50±13,03
3. sınıf	22,68±5,89	23,24±4,81	20,77±7,73	65,81±14,21
4. sınıf	22,50±5,13	26,57±5,67	21,55±6,66	64,07±14,80
İstatistiksel değer ²	p=0,037<0,05	p=0,046<0,05	p=0,648>0,05	p=0,020<0,05
Ekonomik durum				
Desteğe/bursa gereksinimim var	24,46±4,80	19,90±6,40	21,96±7,24	61,04±13,99
Zor geçiniyorum	24,11±4,16	24,19±4,01	22,13±7,64	70,83±11,03
Orta derecede	25,73±4,45	25,06±4,16	21,45±6,04	71,27±12,35
İyi	25,89±4,70	24,48±4,83	21,00±7,23	70,10±12,82
İstatistiksel değer ²	p=0,326>0,05	p=0,014<0,05	p=0,380>0,05	p=0,012<0,05

1: Student T testi; 2: ANOVA testi; ÇBASDÖ: çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği

Tablo 3. Öğrencilerin bazı tanıtıcı özelliklerine göre BEDÖ puan ortalamasının karşılaştırılması

	BEDÖ X±SD	p
Cinsiyet		
Kız	33,87±7,76	p=0,016<0,05*
Erkek	37,39±8,75	
Sınıf düzeyi		
1. sınıf	34,53±7,91	p=0,027<0,05**
2. sınıf	35,13±7,50	
3. sınıf	32,67±7,36	
4. sınıf	37,78±11,23	
Ekonomik durum		
Desteğe/bursa gereksinimim var	38,20±8,12	p=0,782>0,05**
Zor geçiniyorum	35,80±8,80	
Orta derecede	34,12±8,14	
İyi	34,43±8,03	

X: ortalama; SD: standart sapma; BEDÖ: boyun eğici davranışlar ölçeği; *Student T testi; **ANOVA testi

lerin %45'inin ortalamanın üstünde olduğu saptandı. Dolayısıyla bu durum öğrencilerin hemen hemen yarısının boyun eğici davranışlar sergilediğini gösterdi.

Çalışmamızda dördüncü sınıf öğrencilerin BEDÖ'ü puan ortalaması (37,728±11,23) olup birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerden anlamlı olarak daha yüksek bulundu (p=0,027). Çalışmada öğrencilerin yaş gruplarına göre BEDÖ'ü puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmamakla birlikte (p=0,611), 24 ve üzeri yaş grubunda olan öğrencilerin, 18-19 yaş grubundaki öğrencilere göre BEDÖ'ü puan ortalamasının daha yüksek olduğu görüldü.

Erkek öğrencilerin BEDÖ puan ortalamaları 37,39±8,75, kız öğrencilerin ise 33,87±7,76 olup cinsiyet ile boyun eğici davranışlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardı (p=0,016). Buna göre bu sonuçlardan erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha çok boyun eğici davranış gösterdiği görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmamakla birlikte (p=0,542), desteğe/bursa gereksinimi olan öğrencilerin (38,20±8,12), zor geçinen öğrencilere (35,88±8,60) göre daha fazla boyun eğici davranış sergileme eğiliminde olduğu saptandı. Aynı şekilde, anlamlı bir fark olmamakla birlikte (p=0,178) annesi okuryazar olmayan, okuryazar olan ve ilkökul mezunu olan öğrencilerin (36,57±8,58), annesinin öğrenim düzeyi ortaokul, lise, yüksekokul olan öğrencilere (35,42±8,53) göre BEDÖ puanları daha yüksekti. Babalarının eğitim düzeyi ile BEDÖ puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmazken (p=0,261), babasının eğitim düzeyi okuryazar olmayan, okuryazar olan ve ilkökul mezunu olan öğrencilerin (36,36±6,51), babasının öğrenim düzeyi ortaokul, lise, yüksekokul olan öğrencilere (35,06±7,01) göre BEDÖ puan ortalamaları daha yüksek olduğu bulundu (Tablo 3).

Tablo 4. Öğrencilerin BEDÖ puanları ile ÇBASDÖ toplam puanı ve alt boyut puanları arasındaki ilişkinin karşılaştırılması

	ÇBASDÖ aile desteği	ÇBASDÖ arkadaş desteği	ÇBASDÖ özel insan desteği	ÇBASDÖ toplam
BEDÖ puanı	p=0,043 < 0,05*	p=0,014 < 0,05*	p=0,034 < 0,05*	p=0,047 < 0,05*

*pearson korelasyon katsayısı; ÇBASDÖ: çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği; BEDÖ: boyun eğici davranışlar ölçeği

Çalışmamızın ikinci alt amaca yönelik olarak öğrencilerin algıladıkları sosyal destek düzeyi ile boyun eğici davranışlar arasında bir ilişki olup olmadığı incelendi. Bu amaçla yapılan istatistiksel analiz sonuçlarına göre öğrencilerin BEDÖ puan ortalamaları ile ÇBASDÖ toplam ($r=-0,511$, $p=0,047$), aile ($r=-0,442$ $p=0,043$) ve arkadaş ($r=-0,393$, $p=0,014$), özel insan ($r=-0,320$ $p=0,034$) alt boyutları puan ortalamaları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptandı (Tablo 4).

TARTIŞMA

Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek puan ortalaması $64,65 \pm 14,52$ olarak bulundu. ÇBASDÖ'den alınabilecek en üst puanın 84 olduğu göz önüne alındığında, öğrencilerin etrafından algılamış oldukları sosyal desteğin ($64,65 \pm 14,52$) yüksek olduğu ancak 4. sınıf öğrencilerinde algılanan aile desteğinin giderek azaldığı söylenebilir. Bu sonucun diğer çalışmalardan elde edilen sonuçlarla benzer olduğu görüldü (1, 8, 9, 21). Çalışmada sosyal desteğin kaynağına yönelik alt boyutlardan alınabilecek puanlar değerlendirildiğinde ise aile desteği alt boyutunun ortalaması en yüksek olarak bulundu. Bu durum, öğrencilerin arkadaşlarından algılamış oldukları sosyal desteğe göre ailelerinden algılamış oldukları sosyal destek düzeyinden daha yüksek olduğunu gösterdi. Bu bulgunun literatür sonuçlarıyla benzer nitelikte olduğu görüldü (2, 8, 9, 21, 22). Bilindiği üzere aile toplumun en temel kurumudur ve kişiyle toplum arasındaki uyumlu ilişkiler önemli derecede aile vasıtasıyla kurulur (23). Sosyal destek kuramı, kişinin hayatında aile desteğinin stresi önleyici etkisine ve hem bedensel hem de ruhsal sağlığının devam ettirilmesindeki önemine dikkat çekmektedir. Ayrıca, aile ile kurulan bağın sosyal başarıda da etkili olduğu gözlenmektedir (24).

Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek yüksek bulunmasına karşın, sosyal destek kaynaklarında farklılıklar gözlemlendi. Bu araştırma, bir hemşirelik okulunda ve popülasyonun çoğunluğu kız olan öğrencilerle gerçekleştirildi. Ayrıca çalışma örnekleminizin yarısından fazlası ($n=352$) kız öğrencilerden oluştu. Kızların problemlerini erkeklere göre daha çok paylaşma isteğinde olmaları ve aile içi ilişkilerine daha çok önem vermeleri sebebiyle, bu çalışmada öğrencilerin çevrelerinden algılamış oldukları sosyal desteğin daha yüksek olduğu düşünüldü.

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaşları ile algılamış oldukları sosyal destek puan ortalaması ve ölçeğin tüm alt boyutlardan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki saptanmadı. Bu sonuç, Cheng ve Chan (25) yapmış oldukları araştırma bulguları ile tutarlılık gösterdi. Kahrıman (3) ve Okanlı (5) tarafından yapılan araştırmalarda; hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaş grupları ile algıladıkları sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Literatürde, sosyal destek ile yaş arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda çoğunlukla yaş dağılımı

daha geniş olarak görülmektedir (26, 27). Bizim çalışmamızda, bu değişkenin anlamlı bulunmaması örnekleme dahil edilen öğrencilerin yaşlarının çok yakın olmasından kaynaklanabilir şeklinde yorumlandı.

Çalışmada kız öğrencilerin sosyal destek puanları, erkek öğrencilerin puanlarından anlamlı olarak yüksek bulundu (Tablo 2). Bu sonucun literatür sonuçlarıyla paralel olduğu görüldü (21, 26). Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin algıladıkları sosyal destek ve alt boyut puan ortalamaları genellikle birinci sınıfta anlamlı olarak yüksekken, üst sınıflarda azaldığı görüldü. Bu durum, üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin ilk dönemlerindeki kaygı, sters, uyum zorlukları ve yalnızlık duyguları ile başa çıkmada arkadaş ve aile desteğini daha yüksek düzeyde kullandıklarını düşündürdü. Algılanan sosyal desteği etkileyen bir diğer faktör, gelir düzeyi ya da ekonomik durumdur. Ünsar ve ark. (9) öğrencilerin sosyal destek düzeyinin ekonomik durumdan etkilendiğini bildirmiştir. Ancak Kahrıman (3), Okanlı (5) ile Yılmaz ve ark. (8) gelir düzeyi ile sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir fark olmadığını bildirmişlerdir. Bizim çalışmamızda ise ekonomik açıdan burs/desteğe ihtiyacı olan öğrencilerin toplam sosyal destek puanı ve arkadaş alt boyut puanları daha düşük bulundu. Buna sonuçlardan öğrencilerin ekonomik durumunun yeterli olmamasının, sosyal ilişkilerine olumsuz olarak yansıtıldığı ve sosyal destek algısını da azalttığı düşünülebilir.

Bu çalışmada öğrencilerin sosyal destek düzeyinin anne ve baba eğitim durumundan etkilenmediği saptandı. Bunun nedeni, ailenin yapısından kaynaklı olarak öğrencilerin sosyal ortam içerisinde bunları yeterli olarak değerlendirmeyişi ya da yetişkin döneme geçişte aileden ayrılarak bağımsız olma sürecinde çeşitli tutumlar sergilemesi olabilir. Dolayısıyla eğitim seviyesinin, sosyal desteğin algılanmasını engelleyebilen bir değişken olarak da ortaya çıkabileceği unutulmamalıdır. Diğer taraftan, babanın eğitim seviyesinin algılanan sosyal destek üzerine etki yaratmaması, geleneksel olarak Türk aile yapısındaki babanın çocuklarına duyduğu sevgisini sergilemekten kaçınma gibi otoriter bir tutumdan kaynaklanabilir (1). Ancak bu belirlemeler, araştırma örnekleminde anne ve baba eğitim seviyesindeki önemli farklılıkların olmamasına da bağlı olabilir. Bunun dışında toplumumuzdaki aile yapısında çocuklara ne kadar bağımsızlık sağlanacağı konularında da çoğunlukla babalar söz sahibi olmaktadır. Yine toplumumuzun geleneksel değerler yapısında, kız çocuklara erkek çocuklardan daha az bağımsızlık verildiği bilinen bir durumdur. Bağımsızlık ihtiyacının fazla olduğu bir süreçte düşük eğitim düzeyine sahip babalar, kız çocuklarının bu ihtiyaçlarının karşılanmasını desteklemiyor olabilir (28).

Çalışmamızda BEDÖ puan ortalamaları incelendiğinde, öğrencilerin %45'inin ortalamanın üstünde olduğu saptandı. Bu durum öğrencilerin hemen hemen yarısının boyun eğici davranışlar ser-

gilediğini gösterdi. Yapılan diğer çalışmalarda da sonuçlar bizim çalışmamıza benzer bulundu (13, 29-33). Bu sonuçlardan ülkemizde hemşirelik öğrencilerinde boyun eğici davranış özelliklerinin benzer olduğu düşünüldü.

Çalışmamızda, erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla daha çok boyun eğici davranış sergilediği bulundu (Tablo 3). Bunun nedeni, erkeklerin elde ettiklerini kaybetme kaygısı, kızların ise elde ettikleri bir avantajı en iyi şekilde değerlendirme isteğinden kaynaklanabilir. Bu nedenle erkek öğrenciler dersten kalma korkusu ile otoriteye itaat etme arzusunda iken, kız öğrenciler bu eğitimi kendilerine verilen bir hak olarak düşünmekte ve haklarını kullanma istemi olarak yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan dördüncü sınıf öğrencilerin BEDÖ'ü puan ortalaması, diğer sınıflardan anlamlı olarak daha yüksek bulundu (Tablo 3). Bu sonuç, konuyla ilgili yapılan diğer çalışma bulgularıyla benzerdir (13, 30). Bizim sonucumuza göre, öğrencilerin dördüncü sınıfa geldiklerinde stresle mücadele etmeyi bırakıp, boyun eğmeyi tercih ettikleri düşünülebilir. Bunun sebebi ise bulunduğu durumu kabullenmek ve kendisinden beklenen davranışları hiç sorgulamadan gerçekleştirmenin doğru bir davranış olduğunu düşünmesi olabilir. Dördüncü sınıfların boyun eğiciliğinde mesleki kimlik ve bu kimliğin sorumluluğunu almanın getirdiği bir yük ile açıklanabilir.

Yapılan bazı çalışmalarda bizim çalışmamıza benzer biçimde ekonomik durumun boyun eğici davranışları etkilemediği belirlendi (32, 34) (Tablo 3). Gelir düzeyinin düşük olması, yaşanan sorunlara çözüm bulamamaktan kaynaklanan çaresizlik duygusuna neden olabilir. Bununla birlikte yaşanan ekonomik sıkıntılar, aile içi ilişkilerde de çatışma yaşanma olasılığı arttırılabilir. Bunun sonucu olarak da gençlerin ruh sağlığı olumsuz etkilenebilmektedir (35). Gelir düzeyinin objektif ölçütlerle değil algılanan gelir seviyesine göre alınmış olması bu araştırmanın sınırlılığını oluşturdu.

Çalışmamızda öğrencilerin BEDÖ puan ortalamaları ile ÇBASDÖ toplam ve alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu saptandı (Tablo 4). Çevreden algılanan sosyal destek arttıkça, boyun eğici davranışlar azalmaktadır. Sosyal destek yetersizliği boyun eğici davranışların gelişimine olanak verdiğçe, bireylerin yaşadıkları çaresizlikler büyümekte ve boyun eğici davranışları pekiştirmektedir (14, 15). Sosyal destek eksikliği umutsuzluk ve kaygı durumunun uzun süreli ve şiddetli olmasına neden olarak kişide çaresizlik yaratır, yaşam kalitesini düşürür, bağımlı hale getirir, iş gücü kaybına neden olur ve sosyal yaşantılarını bozar (34). Buna göre çalışma sonucumuzun literatürle uyumlu olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Doğrudan insana hizmet veren, insan sağlığı gibi önemli bir sorumluluğu yüklenen hemşirelik öğrencilerin öğrenimleri boyunca aldıkları sosyal destek ve bunu edindikleri kaynakların bilinmesi önemlidir. Çünkü sosyal desteğin düşük olması öğrencilerin boyun eğici ve pasif olmalarına neden olabilir. Araştırma bulgularına dayalı olarak; üniversite öğrencilerine özellikle öğretim süreçlerinin ilk senelerinde sosyal destek seviyelerini geliştirmeye dönük eğitim, danışmanlık ve kültürel faaliyetler, ders dışı

etkinlikler düzenlenmesi vb. sosyal programların düzenlenmesi, ekonomik durumu iyi olamayan öğrencilere burs fırsatlarının sağlanması önerilebilir. Gelecek araştırmalarda hem niteliksel hem de niceliksel desenlerde öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeylerini ve boyun eğici davranışlarla ilişkisini incelemek için farklı yükseköğretim ve fakültelerde daha geniş araştırma örneklemi ile çalışılması önemlidir.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Araştırma Komisyonundan izin alınmıştır (Karar no: 2015-46294).

Hasta Onamı: Yazılı hasta onamı bu çalışmaya katılan hastalardan alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir - Y.D., D.Y., Y.Y.U.; Tasarım - Y.D., D.Y.; Denetleme - Y.D.; Kaynaklar - Y.D.; Malzemeler - Y.Y.U.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi - Y.D., Y.Y.U.; Analiz ve/veya Yorum - Y.D., D.Y.; Literatür Taraması - Y.D., D.Y.; Yazıyı Yazan - Y.D.; Eleştirel İnceleme - D.Y.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Ethics Committee Approval: Research commission approval was received for this study from the research commission of Bolu Abant İzzet Baysal University School of Health (Decision no: 2015-46294).

Informed Consent: Written informed consent was obtained from patients who participated in this study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author contributions: Concept - Y.D., D.Y., Y.Y.U.; Design - Y.D., D.Y.; Supervision - Y.D.; Resource - Y.D.; Materials - Y.Y.U.; Data Collection and/or Processing - Y.D., Y.Y.U.; Analysis and/or Interpretation - Y.D., D.Y.; Literature Search - Y.D., D.Y.; Writing - Y.D.; Critical Reviews - D.Y.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared by the authors.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

KAYNAKLAR

- Özkahraman Ş, Demir Y, Gökdoğan F. Üniversite öğrencilerinde algılanan sosyal destek düzeyi ve ilişkili faktörler. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi 2010; 19: 7-12.
- Ardahan M. Sosyal destek ve hemşirelik. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2006; 9: 68-75.
- Kahriman İ. Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin aileden ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek ile anksiyete düzeyi arasındaki ilişki. Hemşirelik Forum Dergisi 2006; 1: 78-87.
- Fadıloğlu Ç, Yürekli A, Yılmaz D. Sosyal ağın öğrencilerin duygu ve yaşantılarına etkisi. II Ulusal Hemşirelik Kongresi Bildirileri Kitabı. Ege Üniversitesi Basımevi: İzmir, 1990; 119-31.
- Okanlı A. Hemşirelik öğrencilerinin aile ve arkadaşlardan algıladıkları sosyal destek ile anksiyete düzeyi arasındaki ilişki. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. 1999.

6. Pines AM, Zaidman N. Gender, culture, and social support: a male-female, Israeli Jewish-Arab comparison. *Sex Roles* 2003; 49: 571-86. [\[CrossRef\]](#)
7. Yıldırım İ. Akademik başarı düzeyleri farklı olan lise öğrencilerinin sosyal destek düzeyleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 1998; 2: 33-8.
8. Yılmaz E, Yılmaz E, Karaca F. Examining the level of social support and loneliness of university students. *Genel Tıp Dergisi* 2008; 18: 71-9.
9. Ünsar S, Sadırlı SK, Demir M, Zafer R, Erol Ö. Üniversite öğrencilerinin sosyal destek düzeyleri ve etkileyen etmenler. *DEUHYO ED* 2009; 1: 17-29.
10. Yılmazel G. Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinde algılanan sosyal destek ve sağlıkla ilişkili davranışlar. *New/Yeni Symposium Journal* 2013; 51: 151-7.
11. Torun S, Arslan S, Nazik E, Akbaş M, Yalçın SÖ. The relation between submissive behaviors and self esteem state of nursing students. *Cumhuriyet Tıp Dergisi* 2012; 34: 399-404.
12. Köktuna ZS. Çözüm odaklı kısa terapi tekniğinin alt sosyo ekonomik seviyedeki kadınların geleceğe umut ile bakabilme ve boyun eğici davranışlarına etkisinin incelenmesi. *Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*. 2007.
13. Mete S, Çetinkaya E. Probleme dayalı öğrenim modelinin hemşire öğrencilerin boyun eğici davranışlarına etkisi. *Zonguldak Sağlık Yüksekokulu Dergisi* 2005; 1: 49-55.
14. O'Connor LE, Berry JW, Weiss J, Gilbert P. Guilt, fear, submission and empathy in depression. *J Affect Disord* 2002; 71: 19-27. [\[CrossRef\]](#)
15. Allan S, Gilbert P. Anger and anger expression in relation to perceptions of social rank, entrapment and depressive symptoms. *Personality and Individual Differences* 2002; 32: 551-65. [\[CrossRef\]](#)
16. Tümkaya S, Aybek B, Aldağ H. Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve problem çözme becerilerinin incelenmesi. *EJER* 2009; 36: 57-74.
17. Koç M, Bayraktar B, Çolak S. Investigation of submissive behavior in university students in terms of various variables. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2010; 28: 257-80.
18. Efe ŞY. Assertiveness in nursing. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2007; 10: 69-75.
19. Eker D, Arkar H, Yıldız H. Factorial Structure, validity, and reliability of revised form of the multidimensional scale of perceived social support. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2001; 12: 17-25.
20. Savaşır İ, Şahin NH. Bilişsel-davranışçı terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölççekler. *Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları*, 1997.
21. Arkar H, Sarı Ö, Fidaner H. Relationship between quality of life, perceived social support, social network, and loneliness in a Turkish sample. *Yeni Symposium Dergisi* 2004; 42: 20-7.
22. Sertbaş G, Çuhadar D, Demirli F. Gaziantep Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu hemşirelik Bölümü öğrencilerinde aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ile anksiyete düzeyi arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Hemşirelik Forumu Dergisi* 2004; 42-8.
23. Aksüllü N, Doğan S. Relationship of social support and depression in institutionalized and non-institutionalized elderly. *Anatolian Journal of Psychiatry* 2004; 5: 76-84.
24. Karadağ İ. Primary education first grade fifth class students academic achievement basis from aspect social support sources study. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*. 2007.
25. Cheng S, Chan A. The multidimensional scale of perceived social support: dimensionality and age and gender differences in adolescents. *Personality and Individual Differences* 2004; 37: 1359-69. [\[CrossRef\]](#)
26. Kozaklı H. Üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkilerin karşılaştırılması. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*. 2006.
27. Green RL, Richardson DS, Lago T, Schatten-Jones EC. Network correlates of social and emotional loneliness in young and older adults. *Personality and Social Psychology Bulletin* 2001; 27: 281-8. [\[CrossRef\]](#)
29. Kaya M, Güneş G, Kaya B, Pehlivan E. Submissive behaviors and its relationship with violence among students of medical school. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2004; 5: 5-10.
30. Özkan İA, Özen A. The relation between submissive behaviours and self esteem state among nursing students. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni* 2008; 7: 53-8.
31. Arslantaş H, Adana F, Bağcı S, Ayva E. The relationships of violence nursing and midwifery students experience during their clinical practices with submissive behaviors and some variables. *İ.Ü. Florence Nigthingale Hemşirelik Dergisi* 2012; 20: 53-61.
32. Eşer İ, Khorshid L, Arslan GG. The investigation of submissive behaviours of the students candidated for health professions. *İ.Ü. Florence Nigthingale Hemşirelik Dergisi* 2009; 17: 1-9.
33. Bilik Ö, Keskin R, Vatanserver ÖE. The changing of nursing students' submissive acts who undergone problem based learning model. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2015; 18: 50-6.
34. Tümkaya S, Aybek B, Çelik M. The investigation of hopelessness and submissive acts as psycho-social facts in adolescents living in poor families. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 2010; 7: 970-84.
35. Özmen D, Dündar PE, Çetinkaya AÇ, Taşkın O, Özmen E. Hopelessness and factors affecting hopelessness in high school students. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2008; 9: 8-15.

How to cite:

Dikmen Y, Yılmaz D, Yıldırım Usta Y. Examining the association between submissive behaviors and perceived social support in nursing students. *Eur J Ther* 2017; 23(1): 12-18.